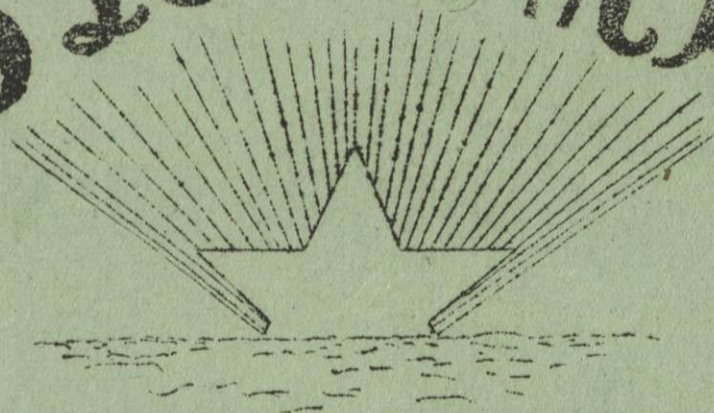

2033 et 32 59 0

SLOVENKA

GLASILO
SPZZ ZA SLOVENSKO PRIMORJE

Štv. 7.

oktober 1944.

MARŠAL TITO

GOVORI NARODOM JUGOSLAVIJE

Ob priliki proslave druge obletnice ustanovitve Prve Dalmetinske brigade, ene naših najbolj slavnih brigad, je maršal Tito izročil brigadi red "Narodne osvoboditve" in imel govor, v katerem je med drugim rekel tudi sledeče:

Danes imamo svojo narodno oblast. Imamo najvišji organ narodne oblasti Jugoslavije, AVNOJ. To so velike pridobitve te borbe, plačene s krvjo in z življenjem najboljših sinov Jugoslavije. Skozi vse dobe boja je bilo mnogo zaprek z raznih strani, bilo je raznih poskusov, da se o nemogoči ta borba, ki jo vodijo naši narodi. To da premagali smo vse težave in danes ni več sile, ki bi nam mogla vzeti te pridobitve, za katero so dali življenje tisoči najboljših sinov Jugoslavije.

Se so špekulantje in sovražniki in bilo bi nenavadno, če jih ne bi bilo, ker sovražniki in izdajalci svojega naroda ne morejo postati čez noč rodoljubi. Oni postanejo izrodek, toda nade nejo si nove maske in z drugimi metodami nadaljujejo svojo protinarodno delo. To je terna reakcionarna klika pri nas, ki ima svoje zaveznike tudi v inozemstvu. Sedaj, ko stojimo pred osvoboditvijo, skuša ta reakcija utrditi svoj položaj in se pri tem ne straši nobenih sredstev. To da zahvaljujoč požrtvovalni borbi naših narodov, se je do danes posrečilo razkrinkati veliko števil sovražnikov nove demokratične Jugoslavije. In ravno zato, ker so ti protinarodni elementi prišli na nove metode v svojem delu, da se oblačijo v kože jagnjet in še vrivajo vrsto narodno osvobodilnega pokreta, je potrebna največja čujčnost vseh onih katerim so drage pridobitve te borbe. Mi smo vedno izjavljali in še danes izjavljamo, da želimo sprejeti v svoje vrste vsakoga pravega sina, ki ljubi svojo zemljo, toda ne moremo sprejeti špekulantov ne maramo onih, ki ho

čajo ustvariti protinacionalne cilje. Mi pozivamo, da prenehajo s tem svojim delom, s katerim ne bodo uspeli. Nismo še končali borbe z okupatorjem in njegovimi hlapci. Danes ob dvanajsti tri te borbe nam je potreben vsak pošten sin naše domovine, ki pošteno misli in čeli svojemu narodu sreče in boljše bodočnosti. Po tej borbi pa nas čaka težka naloga, da dvignemo našo razrušeno domovino iz razvalin.

Približujemo se uri, ko se bo moralo govoriti o mejah naše domovine. Mi nismo nikoli tekom te borbe govorili o tem toda danes moramo povedati nekaj besed.

Naš narod se je boril in se bori za svobodo in neodvisnost, bori pa se tudi za osvoboditev o njih naših bratov in sestra, ki so desetletje vzdihovali pod fašističnim jarmom. To so naši bratje v Istri, v Slovenskem Primorju in na Koroškem. Tudi ti morajo biti in bodo osvobojeni in bodo želi veli svobodno v svoji domovini s svojimi brati. To je želja nas vseh, to je želja njih samih. Tujega nemarimo ničesar, toda svojega ne damo. Morem se tega vprašanja dotakniti, ker smo bili ves čas preveč skromni v teh vprašanjih. Mi nismo govorili o tem, toda naši sosede z druge strani vse preveč o tem govorijo in delajo razne kombinacije. Apokrifa se našo velikodušnost, radi katere naj bi mi pustili naše brate v sužnosti. Odprava krivic rapallske in versilleske pogodbe, katero mi zahtevamo, nekaterim ljudem v sosednih deželah in to v deželah, ki so z nami vodile vojno in na padle našo domovino, v deželah, katerih armade so uničevale naše mesta in vasi ter ubijale naše žene in deco, ni pogodu in smatrajo to kot nekak imperializem, kot nekaj kar bi moglo čez nekaj let izzvati novo vojno. Zaradi tega smatrajo oni, da bi mi morali pustiti svoje brate pod tujim jarmom. Jaz sem to rekel zato, ker vem, da tudi vi tako mislite, kakor jaz.

Nadalje moramo reči: čeprav smo v sklepu velikih zaveznikov majhna dežela, smo s svojo borbo dokazali, da je naš narod velik po duhu. Ne bi nam bilo prav in ne bi se mogli s tem sprijaz

aiti, če bi se naša dežela ne smatrala za enako pravno, če bi nas držali ob strani in bi nam drugi merili pravico. Mi hočemo biti skupaj z našimi zavezniki za mizo, kjer se bo reševala u sode Evrope in naše dežele. To je naša pravica, in mi bomo na njej vztrajali. Jaz sem prepričan, da bomo naleteli na razumevanje pri naših velikih zaveznikih, na razumevanje naših teženj in zahtev, ker so to naši narodi zaslužili in dokazali za ceno nadčloveških žrtev za zavezniško stvar.

Bližamo se dnovu svobode, pa tudi dnevnu novih naporov, da ustvarimo našo Novo Jugoslavijo. Prepričan sem, da bodo borci NOV in POJ znali ne samo z zmago končati težko barbo, ampak, da bodo znali skupno z našimi narodi tudi v bodoče o hraniti vse pridobitve in da jim nihče ne bo mogel vzeti tega, kar so si zmagovito izvojevali.

Naj živi, nova, srečna, svobodna, demokratična federativna Jugoslavija!

Naj žive naši veliki zavezniki, Sovketska Zveza, Anglija in Amerika!

Naj živi zmagovita, herojska RA, ki stoji danes na naših mejah!

Spartakozemu svobodo narodu!

PRIMORSKA JE OBHAJALA OBLETNICO PRIKLJUČITVE K TITODI JUGOSLAVIJI

Neko praznično razpoloženje je vladalo 15. IX. po vseh primorskih vaseh. Kakor da bi hoteli Švabi in Švabobranci to razpoloženje uničiti, so ropali po vaseh. Pokradli so živino in živež, niso pa mogli ukrasti zavesti, da je to naš največji praznik, da je to obletnica tistega dne, ki nam je izpolnil 25 letne želje.

Vse je čakalo večera, da, da duška svojim ču stvom. Ko so se užigale zvezde, so zagoreli tudi kresovi. Povsod so bili: na Snežniku, na Nanosu, na Čavnu, na Sveti gori, na Katarini, na

Perezmu, Matajurju in Krnu. Priklicali so še ne šteto drugih kresov. Vsi griči so žareli. Neka stara mamica in očka sta celo v dolini pred svojo hišo zažgala kres, ker nista mogla na hrib. V kresove je gledalo nekaj žarečih obrazov. Starin se je zdel kres kot zvezda vodnica, ki jih je vodila skozi 25 letno ječo suženjstva v svetle dvore svobode v novi Jugoslaviji, mlajšim pa je bil kot ogenj borbenosti in požrtvovalnosti, ki gorijo v njih in ki jih je vodil v zadnjem letu od zmage do zmage. Še malo, pa bo šel okupator enkrat za vselej iz naših svetih tal. Vse si videl v svitu kresa: naše borce in borke, ki so doprinesli neverjetne napore in žrtve, naše žene in matere, ki so žrtvovale može, hčere in sinove in ki so tudi same s svojimi delom mnogo doprinesle k našim uspehom, videl si mladino in pionirčko. Vse je družila ena velika misel: Niso bili zaman naši napori ne naše žrtve. Primorska je enkrat za vselej strla okove suženjstva, pridružena je Sloveniji in bo skupno z ostalimi narodi Jugosla vije pomagala pri dokončnem zlomu fašizma in nje govih hlapcev.

Skoraj vsaka vas je imela ta dan svoj miting, na katerem je ljudstvo vodno znova izražalo svoje pripadnost k Jugoslaviji. Kot priložnost se izzvenele resolucije, katere je ljudstvo na teh mitingih sprejelo: Mi hočemo spadati k Sloveniji in s tem k federativni Titovi Jugoslaviji. Zato smo se borili in zato se bomo borili do končne zmage in nihče nam tega ne more vzeti.

Eva.

SLOVENSKO PRIMORJE SI GRADI SVOJO OBLAST

Kakor je bila globoko ljudska vsa naša domovinska borba, tako je naravno, da je tudi izid in sad borbe ljudski in demokratičen. Izdano in prodano ljudstvo je pred tremi leti pograbilo za orožje in šlo v borbo za svobodo svojega narodnega delavca.

Danes se uresničujejo na naših slovenskih tleh sanje velikega Prešernovega da oblast in njjo čast, o obilo bodo naša last.

Ne uresničujemo danes sanj najboljših Slovencev pod vodstvom velikega vojvode in grofa, "prejzkušanih narodnih vojniki" ampak sinovi ljudstva vodijo to strašno, zmagovito borbo. Iz narodnih nižin so se dvignili naši vojskovodje, iz zaničevanega ljudstva se dvigajo nosilci nove države.

Naša prelita narodna kri in strahotni napori naših narodov ženjejo v sedanosti veliko svetovno priznanje. Danes niso v svetu samo slavljani in spoštovani, ampak tudi kot država priznani. Svet priznava to, kar smo na naši zemlji storili, svet priznava sadove naše borbe. Sporazum med dr. Šubašičem in maršalom Titom, deklaracija dr. Šubašiča in končno sestanek med maršalom Titom in premierom Churchillom dokazuje, da veliki svet zmagovitih zaveznikov priznava maršala Tita kot najvišjega predstavnika Jugoslovij, kot predstavnika ljudske oblasti jugoslovenskih narodov.

Država Jugoslavija je mednarodno priznana, priznani so najvišji organi naše narodne oblasti. Potrebno je, da sedaj tej državi postavimo tudi znotraj organe oblasti, ki bodo zmožni voditi našo domovino v bližnji prihodnosti. Organe ljudske oblasti pa mogoče graditi le po svobodni odločbi ljudstva s svobodnimi, demokratičnimi volitvami.

Volitve v narodno osvobodilne odbore so globoko demokratične, globoko ljudske, ker ima pri njih pravico sodelovanja prav ves narod. Tudi slovenska žena soodloča v gradnji slovenske državnosti. V borbi je dokazala slovenska žena, da je zmožna čudovitega junaštva in požrtvovalnosti, kadar je ogrožena domovina njenih otrok. Kakor levinja za mladiče se je borila slovenska žena v dneh domovinske vojne. Spomnimo se samo onih junaških slovenskih mladenk, ki se niso straši-

lo prenašati največjih vojaških naporov v vrstah partizanskih čet. Spominimo se onih slovenskih žena, ki so prenašale ranjence preko sovražnikovih blokad pod varan krov. Spominimo se slovenske matere, ki je prebedela cele noči v skrbi za svojega sina ranjenega partizana. In mar ni slovenska žena prav s svojim zadržanjem v dneh borbe dokazala svoje politično zrelost in sposobnost soodločanja pri ureditvi naše države. Slovenska žena je najgloblje spoznala trpljenje svojega naroda v dneh borbe, ona bo znala briniti pridobitve in sadove te borbe v dneh urejenega državnega življenja.

Globoko ljudski značaj nastajajoče oblasti se kaže v tem, da je ljudstvo samo neprestani nadzornik oblastvenih odborov. Ljudstvo ima pravico, da vsak trenutek odpokliče odbornika ali cel odbor, ki ne bi ravnal po njegovi volji. Naša demokracija uresničuje dejansko to, kar si je pod demokracijo zamislil veliki francoski državoslovec, ko je dejal, da je prava demokracija vsakodnevni plebiscit, vsakodnevno ljudsko glasovanje. V ljudstvu je vir oblasti, odbori le izvršujejo ljudsko voljo.

In končno so volitve tajne. Nihče ne more vplivati na voljo posameznika, da bi ta glasoval proti svojemü prepričanju. Nihče ne ve, za koga je kdo oddal glas in se zato ne more maščevati nad njim. Tako je omogočeno, da pride do izraza resnična ljudska volja.

Slovensko Primorje je izvolilo svoje odbore skoraj po vseh vaseh, volilo je okrajne in okrožne, kakor tudi Pokrajinski NOO.

Volitve na Primorskem pomenjajo, da je primorsko ljudstvo politično zrelo in da se zaveda, da postavlja v sedanjosti oblast združene Slovence, da glasuje za Jugoslavijo. Primorsko ljudstvo dopoveduje s temi volitvami vsemu svetu, da je ono znalo za svojo svobodo ne samo krvaveti, ampak da si zna postavljati tudi svojo državo, da se zna tudi samo vladati. Dokazujemo vsemu svetu, da smo ne samo narod junakov, ampak da smo državni narod, ki kaže mnogim narodom zapa-

da pot v prihodnost.

Dalje kažejo dosedanji izzidi volitev, da je Primorsko ljudstvo pripravljeno slediti vodstvu OF v njegovem izvajanju politike aktivnega odpora in borbe proti sovražniku. Novi odbori si postavljajo kot svojo prvo nalogo pomoč vojski in vsemu narodu v dneh borbe.

In končno kažejo volitve, da je slovenski narod enoten in strnjen ter kot tak odločen, da se bori do popolne zmage pod vodstvom OF. Velika udeležba na volitvah nespodbitna priča po tem, da slovenski narod ne pozna več strankarske razcepljenosti, ampak, da se je v trpljenju streznil in strnil.

Narodna oblast na Primorskem nam je najbolj še poročstvo poleg NOV, da se žalostna zgodba iz leta 1918 ne bo ponovila. Sani smo se iz lastnih sil osvobodili. Svojo osvobodilno borbo smo vodili na strani velikih zaveznikov. Iz narodnih množic je zrastle nova državna oblast in ni je več sile sveta, ki bi se lahko tej narodovi odločitvi stavila po robu.

Zavedajmo se, da danes volimo in postavljamo ono oblast, za katero so prelili svojo kri najboljši sinovi naše domovine, za katero smo prestali toliko trpljenja.

SIK.

Primorska žena nekdanj in danes

"Še besede iskrenega občudovanja vašim ženam in dekletom. Če prav so vam požgali hiše in odvedli sine in može, ni nikdar klonil pogum vaših žena". Tako je rekel član Angleške misije Arthur Taker v svojem govoru na enem od svečanih zborovanj na Primorskem.

Povedal je resnico. Ne samo, da primorske žene kljub brez upnemu položaju niso izgubile poguma, še več. One so imele toliko poguma, da so takrat, ko so partizani podrli staro mejo med Primorsko in ostalo Slovenijo mobilizirale za

borbe svoje imetje, svoje prihranke, same sebe in svoje sinove. In to kljub temu, da so čisto dno poznale nasilje in maščevalnost fašizma. V prvih partizanih, ki so stopili na mučena tla slovenskega Primorja, so vidеле glasnike svoje bode in maščevalce njihovega dolgotrajnega trpljenja. In če je Primorska mati dolgih 25 let ne prenehoma žrtvovala svojo kri, ker je ni hotela predati tujcu, ne da bi se ji na obzorju zasvetila zarja, kako ne bi dala svoje krvi danes, ko vsej svoji zmagoviti moči vstaja slovanstvo, pri našajoč svobodo, kulturo in napredek svobodoljubnemu človeštvu.

Z lahko to moramo razumeti vriskajočo radost Primorskih žena, ko stopajo na volišče. Še pred tremi leti je pošiljala Primorska mati svojega otroka v italijanske šole, kjer so ga fašistični učitelji učili zatajevati svoj materinski jezik, svoj slovenski rod. Takrat je Primorska mati strepetom skrivala slovensko njigo, ki je pomenila družini redko dragocenost. Iz nje je skrivaj učila svojega otroka brati in pisati v slovenskem jeziku, učila ga je ljubiti slovensko knjigo. Še pred tremi leti so fašistični zločinci pošiljali njene sinove in nože v daljne tuje kraje od koder se je le redko kateri vrnil. Ropali so njene imetje, vdiralali v njen dom in ji odvajali sinove pred puške, ker so bili zavedni Slovenci. Še pred tremi leti je bila primorska žena najbolj brezpravno bitje na svetu. In danes? Danes je Slovensko Primorje priključeno svoji domovini. Danes so veliki predeli Slovenskega Primorja osvobodjeni. Osvobodili so jih Titovi Partizani. V ostalih predelih čakajo Nemci na svoj pogin. Danes se primorsko ljudstvo vlada samo. Primorska žena danes ni več najbolj brezpravno bitje. Ona je polnovreden in enakopraven član herojskega slovenskega naroda, ona je enakopraven državljani silne Titove Jugoslavije. Danes je pričela žeti sadove svojih žrtev. Do kraja jih bo požela v kratkem, ko se bodo njeni sinovi, z večno slavo ovenčani vrnili na rodno zemljo in vkovali vanjo čvrste temelje novemu domu.

Od tod vriskajoča radost primorske žene, ko stopa na volišče.

Danes je vsem Slovencem in vsem Jugoslovanom znano, da so primorske Slovenke z ogromnimi zbirkami podprle našo narodno vojsko, da so večji del dela v zaledju prevzele na svoja ramena, da so v nočeh obdelovale polja, da bo dovolj živeča za borce. Danes vsi vemo, da so romali zadnji prihranki iz hiše, da so se žene odrekle najdražjim družinskim spominom, da le borci niso lačni. Primorska žena je bila tista, ki je v težkih dneh dvigala zavest ljudem v svoji okolici. Ona je bila tista, ki je dajala vzgled za pogumna dejanja. Ona je bila tista, ki ni niti popustila, niti klonila. Naučila nas je ljubiti našo narodno vojsko.

In vendar se je pokazelo pri volitvah, ki so se vršile in se še vrše po krajih Primorske, da je število žena izvoljenih v Narodno Osvobodilne Odbore zelo majhno. Vzrok temu ni njihova pre majhna aktivnost, agilnost in sposobnost. Prav gotovo imamo o teh lastnostih primorskih žena dovolj dokazov. Bolj verjetno je, da tiči ta vzrok v nezaupanju ljudi, da biogle žene vršiti svoje dolžnosti, kot člani narodnoosvobodilnih odborov ravno tako dobro kot moški. Ugotavljamo, da tiči ta predsotek predvsem v ženah samih, saj so volilci večji del žene same. To se pravi, da nimajo pravega zaupanja vase. Vzrok temu nezaupanju v sebe je tudi neumstna skromnost, ki je škodljiva. Kajti v času, ko vršimo popolno mobilizacijo, se žene ne smejo odtegovati od dela v narodni oblasti, ker s tem zadržujejo za borbo sposobne ljudi doma. V zaledju nadoknaditi vse, kar se le da z ženskimi silami in poslati v NOV vse, kar se le more boriti - to je geslo današnjih dni in če smo zavedni Slovenci, zavedni Jugoslovani in Slovani, bomo iz gesla napravili dejanje.

+ + +

KOMISIJA ZA UGOTAVLJANJE ZLOČINOV OKUPATORJEV IN NJIHOVIM POMAGAČEV

"Neizpodbitnemu dejstvu, da bodo vsi trije zavezniki zasledovali vsakega krivca do zadnjega kotička zemlje in ga izročili onim, ki jih obtožujejo, da bo s tem zadoščeno pravici." Tako se glasi odlomek iz deklaracije zaveznikov Vel. Britanije, SZ in združenih držav Amerike, izdane na konferenci v Moskvi, ki se je vršila v drugi polovici oktobra 1944. Na tej konferenci je bilo torej sklenjeno, da bodo sojeni in kaznovani vsi vojni zločinci, ki so zagrešili zverstva mučenja in umore v tej vojni. Zavezniki so se obvezali, da bodo zasledovali vsakega takega krivca do zadnjega kota zemlje in ga izročili onim, ki jih obtožujejo. Od tega postopka bodo izzeti le oni zločinci, katerih zločini niso vezani na določeno pokrajino. Ti bodo kaznovani s skupnim odlokom zavezniških vlad.

V zvezi z gornjim sklepom zaveznikov so pri zadete države takoj ustanovile posebne državne komisije, za preiskavo in ugotovitev zločinov, ki so jih zagrešili fašistični osvajalci. Tako se je na drugem zasedanju AVNOJ-a v Jajcu dne 29.XI. 1943 ustanovila državna komisija za ugotovitev zločinov okupatorjev in njegovih pomagačev pri Predsedstvu KMOJa, dne 29.II.1944. na zasedanju SNOSa pa prav tako komisija pri predsedstvu SNOSa. Naloga te komisije je, da ugotovi storjene zločine, izsledi one, ki so posredno ali neposredno zakrivili te zločine in privede do kaznovanja teh krivcev. Le na tak način je mogoče, da dobi slovenski narod popolno materialno in moralno zadoščenje za vse krivice, ki mu jih je storil okupator in njegov pomagač.

Komisija za ugotavljanje zločinov okupatorjev in njihovih pomagačev na slovenskem ozemlju že dobro posluje. Postavljeni so pokrajinski, okrožni in okrajni referenti, ki zbirajo potreben material, to je dokaze o storjenih zločinih, poži

gih, umorih, mučenjih, posilstvih, internacijah, itd. in podatke o osebah, ki so te zločine zakrivile posredno ali neposredno. Kot krivci teh zločinov prihajajo predvsem v poštev okupatorji, to so Nemci, Italijani in za nas Slovence deloma tudi Madžari, ne glede na to, ali so nastopali kot pripadniki oborožene sile, civilnih oblasti, organizacij ali zasebniki. Med krivce pa je smatrati tudi pomagače, to je one, ki so izdajalsko pomagali okupatorju izvrševati grozodejstva, kakor na primer pripadniki bele in modre garde, domobranci skratka vsi oni, ki kakorkoli materialno ali moralno pomagali okupatorju izvrševati zločine nad slovenskim ljudstvom.

V zvezi s storjenimi zločini pa je tudi materialna škoda, ki je nastala kot posledica teh zločinov našemu ljudstvu. Saj nam pričajo nešte ta poznana naselja in domačije o grozodejstvih, ki so jih počeli okupatorji in njihovi pomagači nad mirnim civilnim prebivalstvom. To škodo morajo okupatorji kakor tudi storilci in sokrivci povrniti. Zato ne ugotavlja komisija samo storjenih zločinov in zločincev temveč tudi škodo, ki je nastala v zvezi s temi zločini.

Komisija ugotavlja vse te s pomočjo referentov, kakor je gori navedeno. Vendar je to ogromna naloga. Zato je potrebno, da sodelujejo prav vsi pri iskanju podatkov, ki bi bili za komisijo koristni. Predsednik Roosevelt je aprila leta 1944 izjavil med drugim: "Prosim vsakega, da skrbno zbira dokaze, ki bodo uporabljeni pri sojenju krivcev." Dolžnost vsakega Slovenca je torej, da iz lastnega in ne da bi bil k temu posebej pozvan, sporoči potem krajevnega referenta ali tudi neposredno na komisijo vse, karkoli mu je znano o storjenih zločinih ter tudi dokaze, ki so lahko koristni za ugotovitev zločina in izsleditev krivcev. Postavljani referenti imajo točna navodila, kako se take prijave sestavljajo.

Nedvomno je, da bodo skušali mnogi krivci izogniti se kazni s skrivanjem ali zabrisanjem storjenega zločina. To bo mogoče preprečiti le na tak način, če prav vsi sodelujemo pri tem da

lu in pomagamo komisiji do čim popolnejših podatkov. Le na tak način bo mogoče, da bo dobil slovenski narod vsaj delno zadoščenje za nečuvane grozodejstva, in da bo zadoščeno pravici, kakor to pravi moskovska deklaracija.

Dr. Boris Puc

član komisije pri Predsedstvu SNOS
za ugotavljanje zločinov okupatorjev in
njih pomagačev.

Naše žene čakajo velike naloge

Odsek za socialno delo pri Predsedstvu SNOS si je postavil med drugim kot glavno nalogo v prvi vrsti poskrbeti za naše internirance in izgnance, ki jih je okupator pregnal iz domovine in razsejal na vse strani Nemčije in po njej okupiranih državah. Število teh cenimo približno na stotisoč, med njimi okrog deset do petnajst tisoč otrok. Koliko teh naših ljudi je še pri življenju, kakšno je njih zdravstveno stanje, koliko je otrok, katerih starši so bili pobiti ali so porli, in zato ne bo mogoče ugotoviti njih identitete, kajti otroci ne obvladajo več slovenskega jezika in ne vedo, odkod so jih odpeljali, tega niti približno ne moremo oceniti. Kljub temu moramo izvesti že sedaj vse priprave, da takoj po zlomu nacistične Nemčije vse naše ljudi izsledimo, jih spravimo v domovino in jim o skrbimo streho, prehrano, obleko in obutev, da skrbimo za njih politično vzgojo in zaposlitev, mladini pa posvetimo vso ljubezen in skrb, da bo spet občutila toploto doma in se zakoreninila v domovinska tla. V ta namen pozivamo žene in dekleta SPZZ, mladinke in mladince, da vložijo vse svoje sile in zmožnosti v delo za naše trpinčene in izmučene matere, družine in otroke, ki jim naj na novo osvobojena, v najvišje človečanstvo usmerjena domovina zaceli rane in izbriše temne in grozotne utise njegovega pregnanstva. Treba je že zdaj zbirati potrebni kader, ki bo organi-

ziral in vodil povratak naših internirancev, urejal zdravstveno, upravno in politično vzgojno delo v karantenah in skupnih, kjer bodo po-
pravljeni karanteni nastanjeni naši ljudje. V po-
štev pridejo bolničarke, učiteljice, upokojene učiteljice, gospodinjske pomočnice, invalidi s splošnim in pisarniškim znanjem, dekleta in žene, ki imajo organizacijske zmožnosti, mladinci in mladinke, ki se bodo posvetili politični vzgoji mladine, ki je bila tako dolgo iztrgana iz naše domovine in jo bo treba preusmeriti in utrjevati v novem slovenskem duhu skupnega dela, skupnega dela in ljubezni do naše nove demokratske domovine.

Protifašistično zborovanje žena

Moskva 22. avgusta. Junakinje iz zaledja in fronte, dolgoletne borke, strojničarke, znane umetnice, spretna tkalske delavke, stahanovke, kolhoznice, partizanke, letalke, izvičničarke so se zbrale, v Moskvi dne 22. avgusta na Protifašističnem zborovanju. V duhu so bili z njimi milijoni žena, rodoljubkinj iz Moskve, Leningrada, Ukrajine, Bele Rusije, Litve, Latvije, Estonije in cele, cele naše nepregledne domovine. Z njimi so bile v duhu milijoni žena v Jugoslaviji. Češki in Poljski, ki trpe strahote nemške okupacije. Njihova skupna lastnost pa je mržnja napram fašizmu in samo požrtvovalna pripravljenost, da ti vse sile za boj do popolnega uničenja fašizma.

"To zborovanje je pričela predsednica Ženskega protifašističnega odbora, junakinja Sovjetske Zveze Grizodubova." Največja sreča naših žena - je dejala Grizodubova v pozdravnem govoru - "je ljubezen do domovine in do velikega tovariša Stalina." Burno ploskanje je pozdravilo te besede. "Neprocenljive zasluge smo si pridobile Sovjetske žene za Sovjetsko ljudstvo v tej domovinski vojni. Ne delajo v industriji in pro-

mrtu, na kolhozih in znanstvenih institucijah. O ne so v Rdeči Armadi in partizanskih odredih. Sovjetske rodoljubkinje gredo skupno s Sovjetskim ljudstvom po poti zmage nad fašističnim okupatorjem."

Na zborovanju je govorila Natalija Boršan-skaja, gardni major in poveljnik oddelka lahkih bombnikov. Govorila je o uspehih Sovjetskih letalcev, ki drobe hitlerjevce v zraku in na zemlji. "Obračam se na vas žene, svobodoljubnih dežel, obračam se na vas kot žena - vojaka in kot žena mati. Borite se proti fašističnim ničvrednešem kjer koli ste, bodisi v zaledju ali na fronti, bodisi da ste letalke ali da kujete orožje, ali ste v partizanskih odredih ali znanstvenih laboratorjih."

V imenu žena boreče se Poljske je pozdravila zborovanje Ana Madalinskaja, ki je govorila: "Me pozivamo svoje sestre in brate, da združijo vse sile v neusmiljeni boj proti krvavim hitlerjevskim psom. Pod vodstvom poljskega komiteta narodnega osvobojenja povrnemo neodvisnost in svobodo domovini. Me poljske žene se skupno s poljskimi rodoljubi obračamo z vsem srcem do onega, v katerem mi z vso pravico, bremo velikega prijatelja Poljske maršala Stalina." Drgotrajno poskanje je spremljalo te besede.

Na govorniški oder stopi žena - junak - Zaharova. Nad desettisoč nemških vojakov in oficirjev, nad 60 natovorjenih vojaških vlakov, nad sto petinšestdeset avtomobilov je uničil partizanski odred Zahanove. Ona je pripovedovala kako narodni maščevalci povsod lomijo kremplje fašističnim krvnikom.

Govorila je tudi kolhoznica s Kalininske pokrajine. Pripovedovala je, da je njihov kolhoz bogat, da je kolhoz imel stroje, veliko živine, vrtove, društvene zgradbe, čitalnice krasne hleve za konje in govedo, toda vse to so prokleti Nemci uničili. Ko so jeseni leta 1941. prodrli v te kraje hitlerjevci, so se kot kobilca vrgli na ljudsko premoženje. Vse, kar so si ljudje v dolgih letih zgradili so nemški razbojniki uni-

čili. Ko je v januarju leta 1942. RA iztrgalata kraj, je bilo vse gospodarstvo uničeno. Toda kolhozniki so ponovno začeli obnavljati svoje gospodarstvo. V tem jim je v veliki meri pomagala Sovjetska oblast. S svojim požrtvovalnim delom pomagajo kolhozniki deželi in fronti in so že izročili v tankovski fond Kalininske fronte 120 tisoč rubljev.

Govorila je na zborovanju tudi jugoslovanska partizanka Darjanka Paunović. Dejala je: "Vedno večje sile jugoslovanskih rodoljubov, se udeležujejo bojev proti nemškim roparjem. Prav je rekel Tito, da je največji uspeh našega boja bratstvo in edinstvo narodov Jugoslavije. Kot jarki dokaz za to je aktivno sodelovanje žena v osvobodilnem boju. Kmetice sodelujejo v boju z NOV. One skrivajo ali uničujejo žito, ki ga jim hoče vzeti nemški ropar. One prenašajo hrano in municijo na položaje in odnašajo ranjence. V vrste narodnoosvobodilne vojske stopa na stotine rodoljubkinj, Hrvatice, Slovenk, Srbkinj iz vseh krajev. Nikoli ne bo ljudstvo pozabilo ime Nade Gajjeve, ki je v središču Zagreba pognala v zrak osrednjo pošto in pokopala pod ruševinami mnogo fašistov. Nikče ne bo mogel pozabiti mladinke - Sonje, ki je v Splitu razobesila zastavo svobode. Jugoslovanske žene ljubijo ruske sestre. Ve ste prve ponudile roko in vaši podvigi za vzvišeni cilj so nam bili za vzgled."

Nastopile so tudi druge govornice iz različnih krajev SZ. Na koncu zborovanja je bil z velikim navdušenjem sprejet pozdrav vrhovnemu poveljniku maršalu SZ, Stalimu.

Četrto Protifašistično zborovanje žena je izdalo proglas ženam Anglije, Amerike, Francije, Poljske, Jugoslavije, Čehoslovaške, Belgije, Norveške, Danske; Nizozemske, Grške ter vseh svobodoljubnih dežel na svetu. V proglasu je rečeno: "Drage sestre! Zasovražena Nemčija že čuje v Baltiku grozno gmenje topov vse rušečega topništva. Istočasno padajo po hitlerjevcih vedno večji udarci angleškoameriških čet. One izganjajo nemške roparje iz Normandije in jih tolčejo v

Bretagnji. Osvobajajo mesto za mestom. Nove arme
de angleško-ameriške so krenile v Nemčijo. Toda
ne smemo zamuditi niti trenutka. Ne smemo pozabi-
biti, da je sovražnik še nevaren. Ko zverina za-
čuti, da se ji približa konec, je še nevarnejša.
Naj vam le vednotodi pred očmi slika "Ljubljana-
skega taborišča smrti". Kruta slika smrti fašis-
tičnega divjenja.

Smrt nemškimi fašistom ! Življenje našim o-
trokom !

Slovesno je na koncu mitinga zadonela držav-
na himna.

RDEČI KRIŽ NA DELU

Kljub težki borbi za obstanek slovenskega
naroda in za njegovo svobodo, smo se tudi v
najbolj ostrih s sovražnikom vedno zavedali dol-
žnosti, ki jo imamo do svojega bližnjega. S tem
smo dokazali, kako velika, sveta in vzvišena je
naša borba. Že od vsega začetka nas je vezala
skrb za naše ranjence in pa za tiste naše brate
in sestre, ki jih je okupator zaprl v ječe, pre-
gnal v tujino in oropal vsega imetja. Tisočem in
tisočem smo pošiljali hrano in oblake. Tisočem
smo na ta način rešili življenje. Storili smo
mного, da olajšamo bedo žrtvam okupatorjevega
silja in vojne vihre. Podpirali smo vdove in si-
rote, podpirali smo svojce partizanov, skrbeli
smo za otroke in žene ustreljenih talcev. Nikdar
nismo tako zelo razumeli trpljenje svojega bli-
žnjega, kakor sedaj. Organizacija "Slovenska na-
rodna pomoč" je v okviru Osvobodilne Fronte vr-
šila svoje človečansko delo že od vsega začetka
in ni popustila nikdar.

Spričo mednarodnega vojaškega in politične-
ga ugleda, ki ga uživajo narodi Jugoslavije po
vsem svetu, nam je bilo omogočeno, da smo usta-
novili Rdeči križ Slovenije kot sestavni del
Rdečega križa Federativne Jugoslavije. Ta pa se
je vključil v mednarodni Rdeči križ in s tem
smo zadobili mnogo več možnosti pomagati tistim,

ki naše pomoči tako težko pričakujejo. Krivice, ki jih trpimo, ne bodo odslej naprej le stvar nas samih. Zločinci, ki jih vrši okupator po naši zemlji, bo pred vso svetovno javnostjo obsojal mednarodni Rdeči križ. Organiziral bo v zaveznih državah zbirke za najpotrebnejše, na podlagi konkretnih podatkov o bedi pri nas, ki jih bomo poslali.

S tem pa seveda ni rečeno, da smo skrb za naše ranjence in za žrtve okupatorjevega nasilja stresli z naših ramen. Nikakor. Prav sedaj mora mo povečati našo skrb za tiste, ti so s svojim trpljenjem toliko doprinesli k temu, da lahko že v prav kratkem času pričakujemo konca vojne in svobodnega življenja. Pomislimo na to, da bo za ceno lepšega življenja, ki ga bomo uživali mi in naši otroci, hodil marsikdo pohabljen po svetu ali pa bolan za celo življenje. Zato naj bo naša prva skrb - skrb za ranjence. Po vsch okrožjih, okrajih in vasi se ustanavljajo odbori Rdečega križa. Kaj ne bo slovenske žene, ki bi brezbržno gledale na delo teh odborov. Saj skoraj ni med nami nobene, ki še ni na ta ali o ni način pomagala ranjencem. Vedno so bile v teku nabiralne akcije za ranjence in bolnike, spominimo se zlasti na mednarodni ženski dan 8. marca. In vendar ne sme ostati samo pri tem.

Organizirati je treba takojšnjo pomoč ob prevozu ranjencev skozi vas ali če se nahajajo kje v bližini. Poskrbeti je treba, da je takoj na razpolago topla voda, čista posoda, čiste obveze in perilo. Nuditi je treba ranjencem lahko hrano, čaj itd. V takih dneh, ko so ranjenci v bližini, mora biti vsa vas v njihovi službi. Poskrbeti je treba za ugodna ležišča, da jim ponoči ne bo mraz, da ne bodo na prepihu. V takem slučaju moramo odstopiti svoja ležišča, svoja stanovanja. Vse potrebščine morajo biti takoj pri roki, da ne bo odvečnega letanja in zrede. Za to skrb odgovarja odbor Rdečega križa v vasi, pomagati pa morajo vsi, zlasti žene.

Prav tako mora RK pristopiti na pomoč ob različnih nesrečah, ki se tako pogosto zgodijo pri de-

lu na krotih. Tadar se pojavi bolezen, o kateri sumite, da je nalezljiva, je treba takoj vse ukreniti, da se bolezen ne razširi naprej. Vedeti moramo, kje se nahaja najbližji zdravnik ali bolničarka.

Če vdore v naše kraje okupator, mora RK pomagati pri evakuaciji otrok in starcev. Člani RK morajo zadnji zapustiti vas. Ko se okupator po storjenih zločinih spet unakne, je treba takoj nuditi pomoč in s pogumnim nastopom pomiriti malodušne.

Pomislimo tudi na nesrečne brezdomce, ki so ostali z otroki na cesti. Pomislimo na, ki smo tako srečne, da še imamo streho nad glavo, kako je pri srcu tistim materam, ki ne vedo, kaj bodo ta dan jedli njihovi otroci. Pomislimo na tiste noseče matere, ki s strahom pričakujejo rojstva svojega otroka, ki ne vedo, v kaj ga bodo zavile in kje mu bodo postljale ležišče. Pomislimo na pogorelce, pomislimo na to, da mora marsikdo radi pomanjkanja sanitetnih potrebščin umreti. Pomislimo na tiste otročke, ki brez staršev tavajo lačni in goli, ter objokujejo smrt svojih mater in očetov. Pomislimo na trpljenje zapuščenih starcev. Trpljenje nedolžnih otrok je strašno, zapuščenost nemočnih starcev je okrutna.

"Nad:ljujmo dejavnost" tedna Rdečega križa še naprej. Skupno se posvetujmo žene vse vasi, tako bi čim uspešneje pomagale odboru RK pri njegovem delu. S tem, da bomo sami napravili vse, kar se le da, da olajšamo trpljenje slovenskim borecem in njihovim svojcem, bomo preko RK najlažje pozvale žene in matere vsega sveta, da bi nam prišle na pomoč.

Mara Rupona - Osolnik
članica Gl. odb. RK za Slovenijo.

PETINDVAJSETIM

Zgoče julisko sonce objema vse Slovensko Pi morje. Proti severnim planinam se pomika 25 lju di, 25 mladih življenj, ki so ob regljanju stroj

nie in ob požganju domov pomagala obnovljati slovensko šolo in se končno odločila, da se posve-
te za vedno našemu otroku in obnovi naše vaši.

"Dolga je pot, ki smo jo prehodile. Iz Brki-
nov prav na sever, to ni šola. A če bi bilo tre-
ba hoditi trikrat toliko, bi rada šla, samo da
dosežem one, po čemer sem hrepenela vse življe-
nje."

Tako je govorila Ivanka svojim mladim tove-
rišicam. Bila je hči srednje kmetije, ki ni zmo-
gla, da bi plačevala druge študije v Trstu. Želja
po znanju in revščina, ki je naraščala z leti
fašističnih kriz, sta jo odtrgali od doma in jo
pripeljali na Roko ter v Italijo, kjer se je kot
služkinja preživljala in sanjala o svobodni do-
movini, ki ji ne bo več treba delati v velikem
tujem mestu. Da bi se ji kdaj spolnilo največje
kopnenje njenih mladih dni, da bi postala slo-
venska učiteljica v domači vasi, ni več mislila.
In vendar leta so prinesla tudi to s seboj. Lah-
ka in brižna se je sedaj spenjala s tovarišicam-
mi navkreber proti cilju svojega življenja. Srce
ji je pelo in vriskalo. Le s težavo sta jo dohi-
tovali svetlelase Mira in vedno nekam zamišljje-
na in snujoča Leja. Obe sta bili še mladi. Zo-
pustili sta prvič rodno streho, prvič sta se po-
slovlili od svojih mamic in šli v življenje. Kam?
Danes je težko oditi. Na vsakem koraku te lahko
dohiti nekaj gorkega in nikoli ne veš, če se
boš še vrnil. Toda šli sta, da bi si pridobili
znanja, po katerem sta tako hrepeneli, šli sta,
da bi postali dobri slovenki učiteljici. Še nek-
do bi moral biti v njihovi družbi. Tovariš tam z
južne Pivke se je tudi odločil, da pojde. Toda
ni ga. Zakaj ga ni? Ali je padel v zasedo? Pra-
vili so, da so bile zasede pri Sant Petru. Škoda
bi ga bilo, mladega fanta. Student je po pokli-
cu in violino zna igrati. Misli premozgavajo nje-
govo pot, srce je radi njega težko.

"Na vrhu planine hodite tovarišice iz Vipav-
ske. V senci počivajo in južinajo iz svojih na-
hrbtnikov, da bodo bolj lahki. Kdo bi nosil ta-
ko težko dolgo pot."

"Kam tovarišice, kam?"

Na pederoški tečaj,

"Me tudi, me tudi."

Mahoma so si znanke in mahoma je pozabljena vsa utrujenost. Še misel na tovariša, ki bi moral biti med njimi in ki je morda padel sovražniku v roke, je nekom izginila.

Tako se vzpenjajo v poslednji klanec, od Brkinov in Pivke, iz Vipave, Krasa, Gorice in Brd, iz kanalske in idrijske strani. 25 jih je, 25 izmed njih, ki so v letošnjem šolskem letu preorale ledino in postavile prve temelje novi slovenski šoli v novoosvobojeni Primorski. Mladi so še mladi in neizkušeni. Kako bodo vzdržali trdo disciplino, ki je z ozirom na vojaški položaj po trebna? Kako bodo prenašali napore, če pride hajka? Izmed vseh 25 bo z lahkoto prenašala le Duša. Ona je bila borka. Živela je v Brigadi. Za njo je brigada s svojimi dolgimi pohodi in trda leta bede, ki jih je preživljala z mamo, ko so ji še fašisti odpeljali očeta.

"Si srečna, Duša, da si končno na slovenskih tleh, da lahko poučuješ naše otroke?"

"Ti ne veš, tovarišica, kako mi je bilo včasih hudo, tam v Lorettu. Saj so bili otroci dobri, a redno sem čutila, da sem hajka. Vedno me je žgalo hrepenenje po domovini."

"Da Duša, razujem te, popolnoma razujem. Te bi, samo tebi povem, da me skrbi za ostale, da bi jih ne odbilo trdo disciplinirano življenje, ki ga bodo morali živeti. Skrbi me, kako se bodo navadile nanj one, ki prihajajo prav izpred praga Gorice, so vajene belih svežih rjuh in mehke postelje."

"Nič na te ne skrbi, vsemu se privadijo. Vsa kdo izmed nas je dolžen da se vsemu privadi, da okusi vsaj del onega trpljenja, ki ga prestajajo naši borci že preko treh polnih let."

25 se jih je tisti večer zgrnilo okrog kotla, kjer so delili večerjo, 25 novih ljudi je poglelo na seno in napolnilo drugi dan preprosto kmečko izbo, svojo učilnico. Gledale smo njihove obraze, tehteli njihovo znanje. Nekateri so

ga črpali prej na italijanskem učiteljišču, neka teri na trgovski šoli, nekaterim je dala slovenska osnovna šola izobrazbo, ki so jo imele. Med prvimi, drugimi in tretjimi pa je bila vsaka razlika popolnoma zabrisana. Nikoli in nikjer se ni tako jasno pokazalo, kako malo je dala fašistična šola.

Proti koncu prvega tedna so zapele strojnice. Na nasprotnem bregu se je pričela borba. Štiri dni je trajala in nas prisilila, da smo se za tri dni umaknili v gozd, da bi sovražnik ne zapazil naše edinice. Četrti dan je prišlo obvestilo, da nam prihaja sovražnik za hrbet. Hajka Dolga kolo na v razdalji 5 metrov se je vila med hribi in se upogibala pod težo nahrbtnikov. Iskala si je novega mirnega in svobodnega kotička, kjer bo lahko nadaljevala započeto delo. Zvečer je prišla do samotne gorske kmetije, v kateri je našla nov dom. Luna je lila čudovito svetlobo na streho tega novega doma in na drevje, ki ga je krog in krog obkrožalo. Trudne od dolge poti so polegale tečajnice na mehko mahovito travo. Prvi in najtežji izpit je bil prestan. Pozabljeni so bili beli domovi tam doli ob široki cesti in vse, kar so pustile v dolini. Pričelo se je smotrno delo, ki je zantevalo celega človeka. Niso se mu izmikale. V hajki so zanj dozorele. Še neugnana Zdenka, ki je prišla skoraj naravnost iz bivše fašistične učilnice, se je ob vsakem prostem času sklanjala nad knjigami. Iz njih se je učila slovenščine, zgodovine, izgradnje narodne oblasti, pedagogike, metodike, teorije in petja, vsega, kar mora znati dobra učiteljica.

"Vedno sloniš nad knjigami, Zdenka, človek bi te skoraj več ne spoznal, tako si se v tem kratkem času spremenila."

"Nočem zaostati za drugimi. Hočem in moram - postati dobra slovenka učiteljica."

In Vanda in Julka, ki je prišla v copatih na tečaj ker ni imela čevljev in toliko drugih dobrih deklet. Kadarkoli pomisli človek na vas, pomisli z lepo, blago mislijo in vas je vesel. V borbi - ste pričele slovensko šolo, v svobodi jo boste

nadaljevale . Da jo boste nadaljevale z uspehom, ste dokazale same v kratkem času, ki vam je bil odmerjen za skupno življenje in za pripravo za svoj poklic.

Pionirke nove šole v Slovenskem Primorju in vzgojiteljice novih ljudi - pozdravljene.

Mara Samsova.

Po **TITOVU** Jugoslaviji

Iz Rezijske.

Po dolgem času smo polegali v travo. Okoli nas so se dvigali visoki hribi, pod nami pa je ležala prijazna planšarija. Ko sem opazoval ta svet, mi zbude pozornost male primikajoče se točke, visoko na hribu. Kaj je to? Točke so se pomikale vedno navzdol med grmovjem in med skalah mi vedno nižje. Kmalu sem razločil, da so ljudje, po večini ženske, noseče ogromne tovore se na. Po dolgem času so prišli mimo nas.

"Bog daj dober dan."

"E, vroče je in tako težko."

"Kam pa nosite to seno?"

"Doli v dolino."

"Koliko poti imate še pred seboj?"

"Eh, kake tri ure bomo še nosili. Pa srečno tovariši, moramo naprej."

Napele so se mišice, zamajali so se seneni tovari.

Gledal sem za njimi. Videl si samo veliko - kopo sena, kakor bi imela človeške noge, videl si samo to, če nisi hotel videti drugega. Ves čas košnje, vsak dan več kot tri ure visoko v hribe, nazaj pa noseč več kot pol centa sena. Vsi otroci, dekleta, žene in možje, vsi nosijo. Od njihovih nog izlizani kamni ob poti pričajo o njih trpljenju. Vsak dan odpravljajo težko pot in kakor v zasmeh vodi pot pod žično železnico, last tujčeve trgovske družbe. Skromj 8 desetletij so bili ljudje - trpini - pod tujčevo peto 8 de

setletij so garali toda ostali so le nemi nosa-
ci. Kar jih je kljuvalo ves sužnji čas, jih je
sedaj odkrito zbolelo in vstali so v boju za
svobodo. Ko smo jim peli in igrali, so uprli v
nas zaupanja pol pogled in mi smo bili ponosni,
da jim nosimo nov čas. Skromni so ti ljudje, ne
želiyo si mnogo, ne zahtevajo ničesar. Samo eno
jih navdaja z radostjo: da bodo zaživelii svobo-
dno življenje, vredno človeka.

Se bodo trpeli v boju za življenje, kajti -
skopa je njih toliko ljubljena zemlja. Se bodo
nosili bremena, toda ne bo jih težil nikak "Schi-
avo" nosili jih bodo svobodni ljudje, otroci, le
kleta, žene, fantje in možje rezijanski.

Ganjo.

Na Štajerskem so zaplapolale Slovenske zastave

Da, zaplapolale so po vsej Savinski dolini-
in še drugod, čeprav je svojčas trdil Steindl,
"šef civilne uprave za Spodnjo Štajersko", da ne
bodo višele nikdar. Z velikim navdušenjem mi je
pripovedovala tovarišica, ki je pravkar dospela
iz štajerske, kako so naši partizani osvobodili
del tega severnega ozemlja naše domovine. Takole
mi je pripovedovala:

"Ko je bil izdan Hitlerjev proglas za popol-
no mobilizacijo, smo štajerske žene sklenile, da
ne bomo pustile svojih mož in sinov, da bi se bo-
rili za Hitlerja, da bi krvaveli na vzhodu, da
bi se borili slovenskemu narodu, ki skupno z
ostalimi zavezniki prinašajo Evropi rešitev. Ne,
me tega nismo dopustile. Naši sinovi in je-
naj se borijo za slovensko zemljo, borijo naj
se proti okupatorju, in proti izdajalcem sloven-
skega naroda. Zato se niso odzvali nemški mobi-
lizaciji, temveč so stopili v vrste NOV v veli-
kem številu zlasti po prihodu slavne 14 divizi-
je. Ko smo se poslavljale od njih, ni bilo solz
v naših očeh, kakor v letu 1941, ko so Nemci iz

selili iz naših domov naše brate in sestre ter jih odgnali v nemška taborišča. No, to pot smo jokale. Erisrčno smo jim stisnile roko v pozdrav ter z veseljem srle za njimi, ki so odhajali zato, da rešijo sebe in nas pred nasilnim okupatorjem. Res je, da niso šli vsi. Marsikatero zavedno Štajerko je danes sram, da ima moža pri vermanih. Saj to je velika sramota, ime ti moža pri vermanih. Mnogi so sicer že prišli k nam, drugi pa bodo še, če pa ne, jih bo doletelo isto, kar bo doletelo Hitlerja.

Kako močna je naša vojska, nam je velik do kazosvobojeno ozemlje na Štajerskem, na tistem Štajerskem, na katerega se je Hitler zagrizel z vsemi svojimi strupenimi ljudmi. Nemci in vermani so imeli utrjene postojanke Ljubno, Luče, Gornji grad, Šmartno ob Paki. Mislili so, da so te postojanke nepremagljive in za vedno njihove. Naša vojska pa je pokazala svojo vojaško sposobnost. Na ozemlju od Pohorja, Pece, do Save Kozjega so stopile vse edinice v borbo. Pričeli so napadati sovražne postojanke. V Ljubnem so se Nemci utrdili v vse večjih stavbah, postojanke so bile zavarovane z bunkerji. V trgu samem pa je bilo leglo gestapovske bele garde pod imenom "Bravsova banda", ki so ljudem lagali, da imajo zveze z Angleži in da dobivajo od njih orožje, v resnici pa so delali po navodilih gestape. Borba za Ljubno je trajala vso noč in ves dan. Naša vojska jih je prisilila, da so se udali. Bila je prava poalična bitka. Naši so pogumno jurišali na švabe, da se niso imeli niti časa umakniti. Vermani so se pa predali. Ko pa so druge postojanke izvedele, da so padle Luče, njihova najbolj utrjena postojanka, so se kar predali. Zlasti še, ker je padel v naše roke tudi Gornji grad, kjer so se Nemci utrdili v nekdanjem samostanu. Naši borci so dokazali, da znajo premagati vse zapreke, če gre za svobodo slovenskega naroda. Potem je šla pa kar postojanka za postojanko. Do bili smo mnogo orožja in ostalega materijala.

S kakšnim navdušenjem smo pozdravljali naše borce. Veselja ni bilo ne konca ne kraja. S pre-

zirom smo gledali na ujetnike, ki jih je neda =
test kaj kmalu minila. Na obrazih domačih izda =
jalcev pa je bilo opaziti kosenje, da so bili mo =
rilci našega naroda.

Ko je naša vojska zasedla dolino, so zavih =
rale zastave, pogostili smo naše rešitelje z
vsem, kar smo premogli. Vrstili so se mitingi,
slovenska pesem je odnevala, napisi so zginili
na mah in naša zelena Štajerska je postala svo =
bodna slovenska dežela. Tako smo srečni, da ti
ne morem povedati."

Jožica Toman

Koroška je Slovenska

Prav kakor Slovensko Primorje je bilo tudi
Koroška 25 let pod tujim jarmom. Po nesrečnem -
plebiscitu 10 okt. 1919, ki že od vsega začetka
pokazal na kako plitvih nogah stoji Jugoslavija,
je bila Koroška na milost in nemilost izročena
Nemcu. Prav tako kot naša Primorska je bila iz =
postavljena najhujšemu potujčevanju in trpljenju.
Inprav tako kot v Primorski je ostala tudi v
Koroški zvest in da spadajo edino in samo pod
Slovenijo. S koliko ljubeznijo so šli leta 1942
prvi partizani na Koroško, da povedo svojim za =
sužnjenim bratom, da bo kmalu konec trpljenja, da
se skupno z njimi bore za svobodo. 12 partizanov
- pionirjev - je šlo takrat na Koroško. Danes in =
na Koroška močne edinice, ki so ponos vsakega Ko =
rošca. Korošci žrtvujejo vse za svojo vojsko, saj
vedo, da jim bo vojska prinesla svobodo, da bo
pod vodstvom maršala Tita ustvarila Novo Jugosla =
vijo, v kateri bodo uživali srečo in svobodo tu =
di Korošvi, ki so bili toliko let zatirani.

Zadnjič je pisal tovariš, ki je v koroški e
dinici svoji sestri: "Ljudje ne vedo, kaj vse bi
nam dali. Vse bi si odtrgali od ust, samo da bi
nam postregli. Pečenka, štruklji, pečenjak in
tako dalje, vse mora biti ob praznikih za parti =
zone, tudi če za njih ni. Iz mestnih trgovin so

prinesli zadnje perilo, blago, usnjco za tovariše in tovarišice. Prav tako nabirajo tudi med posamezniki obleko in perilo in vsak da, kar premore. Po ure in ure daleč pridejo na naše sestanke, da slišijo milo slovensko govornico, kateri so se morali toliko let odpovedati.

Umetna meja, ki je 25 let ločila Koroško od ostale Slovenije, ni mogla preprečiti, da ne bi preko nje segla želja po svobodi, plamen upora in zmage naše NOV. Koroška je s svojo borbo izrazila zahtevo po združitvi s Slovenijo in ostalimi narodi Jugoslavije.

Srbkinja vzgleđ požrtvovalnosti

Iz ruševin srbskih vasi in mest je vstala borba za obstanek naroda. Težka je bila borba Srbije, težja kot kjerkoli drugod. Vse se je za kleno zoper ubogi srbski narod: Nemci, Bolgari in Madžari, ugonabljali so ga domači izdajalci, Mihajlovič in Nedići. Skozi nepopisno gorje je šel srbski borec, njemu ob strani srbske žene in dekleta. Ni je boljše borke, ni je požrtvovalnejše bolničarke, kot je bila Srbkinja. Iz gorečih vasi, iz opustošenih njiv in gozdov iz premnogih krvavih borb iz mučilnic in morišč je zraščel nov lik srbske žene: neizprosno trde v borbi proti sovražniku, nežno čuteče za vse brate in sestre, ki trpijo v tej največji borbi vseh časov, žene, kateri je ljubezen do naroda, borba za svobodo najvišja zapoved. Trpeča srbska žena je prva dosegla vsoj cilj. Srbska mesta in vasi so svobodne, na srbskih tleh sta si podale roke naša herojska NOV in slavna RA.

Hrvatske žene na delu

Hrvatske žene so priredile v zadnjem času

več veličastnih manifestacij, na kateri so izrazile svojo voljo do skrajnih žrtev in voljo za svojo pripadnost k Titovi Jugoslaviji in svojo tesno povezanost z ostalimi narodi Titove Jugoslavije. Razen zborovanja v Hrvatski Istri, o katerem smo zadnjič poročale, so bila zborovanja tudi v Hrvatskem Primorju, v Moslavini, v Karlovskega okraju in v Našicah. Žene so poročale o mobilizaciji žena, o mobilizaciji za vojsko in o svojem velikem delu za NOV in o svojem delu za izgradnjo narodne oblasti. Samo v okraju Našice je zbrala AFŽ krog sebe okrog 16000 žena iz osvobojenega in neosvobojenega ozemlja. Hrvatske žene so posvetile vse svoje sile spravljanju - pridelkov, posebno žetvi. Njihovo geslo je bilo: "Ko žanjemo žito žanjemo znago." "Naša vojska mora biti dobro preskrbljena." V Požeški kotlini je bilo v eni sami noči požeto 300 vagonov žita. Protifašistke so žele, naša vojska pa je stražila, da tudi eno zrno ni padlo okupatorju v roke. Tako je bilo po vsej Hrvatski. Zato je lahko dala samo ena vas za vojsko 27 vagonov hrane.

Tovarišice v delu za svobodo

TOVARIŠICE IZ ZAPADNO PRIMORSKEGA OKROŽJA NAPOVEDUJEJO TEKMO.

Tovarišice iz Zapadno Primorskega okrožja so poslale svoj okvirni načrt in so napovedale tekmo Srednje Primorskemu okrožju. Tekmovale bodo v sledečih panogah:

- 1/ Žene morajo najtesneje sodelovati s terenskimi odbori OF in NOC in z vojsko v smislu totalne mobilizacije v bivšem Briškem in Tolminskem okrožju, v Benečiji pa bomo pridobile 300 moških, da se bodo prostovoljno javili v vrste NOV.
- 2/ Preskrbele bomo vezo z delavci in delavkami, ki delajo v industrijskih centrih in po tovarnah. Potom njih bomo sestavljale letake in jih

bomo obenem pridobile sto, da se bodo javili v NOV. Preskrbele jim bomo tudi vezo z edinicami. Pridobile bomo 50 nasilno mobiliziranih domobrancev, da bodo prišli v naše vrste. Žene bodo preskrbele seznam 140 skrivačev, katere bo nato mobilizirala naša vojska.

3/ V celnem okrožju bomo na novo postavile 70 odborov SPZZ, to pred vsem v bivšem Tolminskem okrožju, v Benečiji in povsod, kjer jih še ni.

4/ Pridobile bomo za delo v OF 700 mož, 4600 žen in 3000 mladine. V tem oziru računamo največ na južno Tolminsko in na **Benečijo**.

5/ Povsod se morejo izvesti volitve in moramo zvišati odstotek voljenih žena.

6/ Za našo vojsko bomo preskrbele sledečo hrano:

- a/ 50 q moke ali odgovarjajočo količino žita
- b/ 50 q krompirja
- c/ 1 q maščobe

Tovarišice bodo poskrbele za nabavo živeža in živine tam, kjer je teren kontroliran po okupatorju.

7/ Pripravile bomo 15 q suhega sadja.

8/ Napravile bomo 20000 delavnih ur za našo vojsko.

Naše žene bodo skupno z mladino izvedle močno propagando za nabavo sira.

Nabrale bomo 1 q volne, 200 parov nogavic, - preskrbele bomo blago za 200 titovk.

Žene bodo spekle 350 kg prepečenca, sodelovale bomo pri agitaciji za "Posojilo svobode" ter nabrale pol milijona lir

Nabavile bomo za 20000 lir tehničnega materiala in za 20000 lir sanitetnega materiala.

SPZZ in ZSM skupno bo preskrbela, da bo imele v najkrajšem času vsaka hiša slovensko oziroma jugoslovansko zastavo.

Na kulturno - prosvetnem polju.

Žene bodo spisale 20 pesmi in 5 iger. Sodelovale bomo pri postavitvi pevskih zborov. Napisale bodo 5 krajših dramatskih prizorov.

Govorništvo

a/ Imele bomo 20 vaj za samostojne nastope.

b/ 20 recitacij na mitingih.

c/ 20 recitacij na zasebnih kulturnih krožkih

Čitalnice

a/ Branje odlomkov v prozi na skupnih kulturnih sestankih - 50 krat.

b/ Skupno branje literarnih vrednosti 200 krat

c/ Branje literature OF na organiziranih čitalnik večerih v 200 vaseh 2 tedensko, vsakega skupaj 10000 ur.

Organiziranje knjižic

a/ Organizirale bomo 10 knjižnic

b/ Organizirale bomo nabup 10 komadov slovenskih poezij.

c/ Ostalih knjig bomo nabrale 2000

Na propagandnem polju:

Samostojnih mitingov bomo priredile 200. Pri vsakem, ki ga bo priredila mladina ali druga organizacija bomo sodelovale.

a/ Slikarskih del bomo napravile 25

b/ Dopisov bomo poslale 100

c/ Sodelovale bomo pri stenčasu v vsaki vasi.

Na polju za ugotavljanje zločinov.

Zbrale bomo 250 prijav o zločinskem delu c= kupatorja in narodnih izdajalcev.

"Vsi in vse za dokončno zmago, to je naše geslo.

Okrožni odbor SPZZ za Zaprado
Primorsko.

Tovarišice iz Južno Primorskega okrožja so napovedale tekmo tovarišicam iz Severno Primorskega okrožja. Njihovo geslo je: "Hitimo! Naše tekmovanje bo kronano z zmago!"

Vse primorske žene tekmujejo za skorajšnjo popolno zmago.

+ + +

ŽENE IZ OKRAJA M. POROČAJO.

Vas M. je popolnoma požgana. Prebivalci so raztreseni v 14 vaseh, medtemi so nekatere daleč v Furlaniji. Žene iz vasi M. so si zadale nalogo, da bodo pripravile vse vaščane, ki so raztreseni daleč na okrog, da bodo prišli v domačo vas volit. In res so se zbrali skoraj vsi. Tudi stare mamice so prišle mnogo ur daleč, da volijo. Resno je ljudstvo sedelo v gozdiču za svojo požgano vasjo in premišljeno volilo svoj NOO.

Te dni se vršijo volitve tudi v tistih vaseh okraja M., kjer je okupatorjeva postojanka.

V zadnjem mesecu so bile tovarišice iz okraja M. zelo pridne. Za našo organizacijo so pridobile tri vasi, kjer doslej še ni bilo našega odbora. Prostovoljnih prispevkov so nabrale 19.187 lir. Razen tega je dala ena sama vas za sanitetni material 10000 lir.

Tekom zadnjega meseca so skuhale za našo vojsko 1200 kg paradižnikove mezge. Nabrale so ogromno živeža, sanitetnega in pisarniškega materiala, darovale so tudi zastavo za eno edinico naše vojske.

NAŠE VZORNE ŽENE V ISTRI.

Naše vojaške edinice imajo istrske žene in dekleta v lepem spominu. Naj pridejo v vas ob kakterikoli uri, tovarišice so vedno pripravljene, da jim operejo perilo. Zgodilo se je že, da je prišla brigada čez noč v kakšno vas. Tovarišice so takoj nemočile vse perilo, prale vso noč in drugi dan je šla lahko brigada spet naprej. Njihovo geslo je: Ker pri nas ne zrase veliko živeža kot drugod, pa moramo pomagati naši vojski na ta način.

POŽRTOVALNA MAMICA.

Ob prometni državni cesti staneje 75 letna mamica. Naj pridejo naši tovariši ali tovarišice k njej ob še tako pozni uri, vedno je pripravljena da jih popelje preko ceste in reke do var

nih stezic. Ne moti je, da mora marsikdaj pono-
či vstati in se odpraviti na pot. Našim tovari-
šem in tovarišicam je kar toplo pri srcu, ki jim
s pravo materinsko ljubeznijo želi ob slovesu:
"Pa srečno pot."

DARINKI PIŠČANČEVU = *Slovenki na neznani grob*

Spoznala sem te meseca februarja v gorski
vipavski vasi, kamor si prišla kot odposlanica iz
Trsta na prvo Pokrajinsko konferenco žena iz
slovenskega Primorja. Izmed stotine udeleženk in
znank si se mi prvi hip zarežala v dušo. Prišla
si pač od juga, od morja, naravnost iz mesta,
ki je nam Slovencem tako drago radi svoje čudo-
vite lege in radi našega življa, ki pljuje v
njen z vsem svojim zanosom, kljub preganjanjem
in iztrebljevanju v dolgih desetletjih.

Sledila sem vsemu tvojemu dojetanju in vsa-
ki tvoji besedi. In nikoli ne bom pozabila, kako
si pri diskusiji stala in spregovorila: "Kdo
pravi, da mi v Trstu Slovencev. Samo požvižgati
je treba, pa bodo prihiteli iz vsake ulice. Tu-
di mi delamo in doprinašemo svoj del k osvoboje-
nju naše domovine, a eno vas prosimo: Dajte na-
ši mladini v mestu tečaje slovenščine, ker si
te najbolj želi in kar je teh najbolj potrebna.
"Tvoje besede so napravile na vse prisotne glo-
bok utis. Že v naslednjih dneh smo jih pričeli
konkretizirati.

Tako se je zgodilo, da sva se našli sredi
Trsta, sredi njegovih šumnih ulic, sredi zlagan-
nega življenja, ki se preliva v njih, sredi kve-
sture, gestape in domobranske policije, ki nima
drugega dela, kakor to, da to zlaganost čuva in
da pobija one, ki hočejo prinesiti tudi Trstu re-
snico.

"Prišla si torej, da ustanovimo učne krožke
slovenskega jezika," si mi rekla: "O, dela je tu
mного, zakaj danes se hoče v Trstu vsak učiti

slovenščine. Slovenski učni kroški so potrebni Slovincem, ki znajo slovensko, Slovincem, ki ču-
tijo in vedo, da so Slovenci, a ne obvladajo je-
zika in končno Italijanom, ki se hočejo naučiti
slovenščine. "Oči so ti žarele, vsa tvoja notra-
njost se je smejala, polna novih dni, katerim si
hotela pripeljati nasproti svoji ljubezni Trst.
Po rodu nisi bila Tržačanka, prišla si v Trst -
šele ko si začela obiskovati gimnazijo, in to
se je zgodilo razmerom: pozno. Ko si prišla v
Trst si bila že odrasel otrok, v katerem je zra-
sel samonikel značaj. Dehteče zdravje vipavskih
in pivških vasi so dale temu samoniklemu značaj-
ju svoj resni odtis in usmerile na pot, s kato-
re bi ga ne premaknil nihče.

Vsa leta gimnazije te je spremljala psovka
"schiavo", ki je prihajala iz fašističnih ust.
Nisi se zmenila za njo. Na njo si odgovarjala -
nemo s šolskimi uspehi, ko si preskakovala raz-
rede in prehitovala sovražnike ter vzbujala ob-
čudovanje profesorjev. Samo v tretji šoli se ni
si mogla vzdržati in si prismolila klofuto sou-
čenki, ki te je zmrgala s "schiavo". V tvojem
razredniku je zmagalo tedaj poštenje, sram ga
je bilo za vse zlo ki so nam ga napravili. Ko so
mi povedali dogodek, se je okrenil k tovarišici
ki te je zalila, in je rekla, da bi bilo sramot-
no za italijansko državo če bi imela še "schiavo".

Prve slovenske vasi so gorele na Krasu ko si
ti pologala maturo. Šosolci so se pripravljali
na valetu. Ali naj grem na valetu, "ali naj ne
grem", je kljubovalo v tabi, dokler si se končno
odločila, da pojdeš.

Družba tvojih sošolcev in profesorjev je bi-
la zbrana pri bogatoobloženih mizah, ko si vsto-
pila. Godba je izrala. "Nisem prišla, da bi se
z vami veselila", si jim rekla. "Jaz sem Sloven-
ka in se ne morem veseliti, ko objemajo ognjeni
zublji fašističnih ognjev naše vasi. Prišla sem
samo, da vam povem, da pride kazen za te straš-
ne zločine in, da ta kazen ni voč daleč". Nag-
lo si se okrenila in odšla ponosno skozi vrata.
Vsi so osupli, da bi te naznanili oblastem, za-

Kraj radi tvojega znanja in radi tvojega neupogljivega znanja so te morali sošolci in profesorji občudovati.

Po polomu Italije so prihajali k tebi po nasvete in po pomoč. Prihajali so tvoji sošolci in njihovi sorodniki, prihajali so tvoji bivši profesorji. Do poslednjega utripa si poznala Trst in njegovo bitje tako, kot ga pozna le redkokdo. Hodila si po ulicah 22 letna visokošolka, a kdor te je videl in spoznal, se mu je zdelo, da imaš 30 let, tako resno in tako polno preizkušenj je bilo torej življenje. Tvoje misli so nenehno snovale načrte za vse lepšo in boljšo bodočnost tega mesta. Snovala si jih vse do tlej, dokler te niso nekega dne prijeli zločinci, ki so ostali v mestu kot dediščina italijanske fašistične države. V podzemskih prostorih vile na ulici Bello sguardo so te mučili do onemoglosti. Ni česar nisi mogli izsiliti iz tebe. Radi prezim, s katerim si jih do poslednjega diha motrila, so te razsekali na grobne kose.

Kje leže zdaj tvoje kosti, Slovenka? Morda na pokopališču pri sv. Ani, morda, kdo ve kje. Saj to ni važno. Važno je to, da si ostala svojo sveto mislijo in ljubeznijo med nami, da ne boš v teh dneh nikoli umrla.

Mara Samsova.

Tovarišice iz vojske se oglašajo

Materi

Mati, spominjam se nate v tistih nočeh,
ko zvezde zlate in luna svetli.
In premišljujem minule dni,
ki kot megla pred mano stojijo.
Spominjam se tistih otroških let,
ko na te mati sem zrla,
ki lice so gube neštete zorale
in solze v očeh so vsak dan ti sijale.

Mati, kdo gube na lice je tebi pritiskal?

Kaj solze iz oči je tebi istiskal?
 To storil doječim je, ki tebe taptal je,
 na zemlji slovenski on gospodoval je.
 Si noč in dan trpela, se potila,
 da hčer edino si zradila.
 Da hčer nokoč za te borit se pojde,
 tega takrat še nisi umela.
 Ko vprašala sem, kje očka moj se nahaja,
 da nikdar ne zrem njegov obraz,
 pokazala si z roko: "Tam dol je pri Pivni,
 življenje je dal v borbi krvavi".
 Prisegla takrat sem, da očku sledim,
 kar očka ni storil, to jaz zdaj storim:
 da narod iz suženjstva dvignem,
 da materi svoji bom zboljšala dni.
 Zato pa v borbo z veseljem korakam,
 na akcije, juriše komaj že čakam.
 In k tebi o mati vrnila se bom,
 ko prost bo naš narod,
 ko prost bo moj dom.

Roza.

Moja najčudovitejši položaj

Naša gradnikova brigada je povzročila šva-
 bom in švabobrancem že marsikatero bridko uro.
 Mnogokrat so že natanko preračunali, kako nas
 bodo uničili, a vsakokrat so se bridko uračuna-
 li in se s težkimi izgubami vrnil v svoje brlo-
 ge. Tako je bilo tudi takrat, ko sem doživela =
 najbolj čudovit doživljaj svojega življenja.
 Bili smo na premiku. Kar nenkrat je začelo
 streljati okoli nas. Zaseda! Švabi! Naši so o-
 genj takoj vračali. Nemci so imeli izgube in so
 postali čedalje bolj besni. Morala sem se umak-
 niti iz položaja. Toda kam? Nikjer ni bilo ne
 grna ne skale. Ko sem se plazila previdno po go-
 lem bregu proti Idrijci, so me Nemci zapazili in
 začeli streljati name. Ne vem, kaj mi je reklo,
 naj skočim v vodo. Voda je bila precej globoka
 in ko sem črpela v vodi, mi je segala nad glavo.
 Plavati nisem znala. Ničesar nisem čutila. Ko sem

Šez malo časa pogledala iz vode, sem videla, da
stoji par Nemcev na cesti nad vodo in da strelja
je neprosto proti meni. Krogle so padale v vo
do kot teča. Takoj sem se spet skrila pod vodo.
Ko mi je zmanjkalo zraka, sem pogledala iz vode
in spet so frčale krogle okrog mene. To so
je ponavljalo toliko časa, dokler nisem čutila, da
mi gineva zavest. S precejšnjim naporom in
vse sprene sem se pod vodo priplazila na nasprot
ni breg. Ko sem se pojavila spet na suhem in se
šla na travo, so Nemci prenehali. Kot skozi me
glo sem videla, da so stali in me debelo gleda
li. Najbrž svojim očem niso mogli verjeti, da
sem še živa. Te prilike sem izrabila, da
sem se splazila za grm in borba se je nadaljevala.
Trajala je do noči, dokler Nemcev nisem pregnal
li. Potem sem onemogla obležala za grmom. Šele
drugo jutro so me našli. Ravnali so z menoj kot
z utopljencom in še danes ne morem verjeti, da
sem popila toliko vode in da sem ostala kljub
temu pri zavesti.

Za prisilno kopelj pa sem Švabom in švabo
brancem zaprisegla moščevenje in sem za priso
go doslej tudi držala. Na ta dan bom pa še pose
bej mislila takrat, ko bomo gnali Švabe
naših meja.

Tovarišice iz Gradnikove Brigade.

NAŠI DOPISI

PROSLAVA

16. SEPTEMBRA V

OKRAJU PODNANOS.

Z veseljem smo zrli na predvečer 16. IX. v
naše hribe in gore, kajti na vsakem hribčku se
je svetlikal kres. Bilo jih je brez števila. O
glašali so se strelji iz naših partizanskih pušk
in strojnic, brezštevilske rakete so se svetlika
le v zraku.

Presrečni smo bili mi Primorci ob tej prvi

obletnici priključitve Primorske k Jugoslaviji . Zdelo se nam je, da smo že svobodni, da je suženjstvo in fašistično trinoštvo že daleč za nami.

Okrajni miting se je vršil v nekem gozdu pod Nanosom ob obilni udeležbi. Tudi marsikatera mamička se je tega udeležila.

Priravljen je bil najhiter oster, nešteto zastav je vihralo. Okrajni tajnik OF je v imenu odbora OF pozdravil vse navzoče. Tovariš Lojže je podal politični pregled in nam prikazal vso veličino naše borbe. Nekaj tovarišica je podala deklamacijo "Naš narodni dom." Tovarišica Lenčka je govorila o septemberskih praznikih, o bazoviških žrtvah, predvsem pa o 16. IX. Sledil je dvo minutni molk in pa pesem "Žrtvam". Po deklamaciji "Materam" je nastopila tudi mama Pivčanka, mati treh partizanov, pozdravila je vse navzoče v imenu vseh pivških žensk.

Ob zaključku smo prepevali razne partizanske pesmi. Razšli smo se z veselim obrazom, misleč nato, kako slavno bomo šele praznovali 16. IX. prihodnje leto, ko bomo res vsi narodi Jugoslavije po tolikem trpljanju združeni v svobodi.

NA OKROŽNEM ZBOROVANJU.

Od okrožnega odbora smo dobili sporočilo: "Pri peljite zavednih in zanesljivih tovarišic". Bil je krasen dan, ko smo se tihotapile iz Idrije. Ko smo prišle na določeno mesto, je bilo tam že mnogo tovarišic in tovarišev, ki so nas prehiteli. S pesmijo in vzkliki so nas pozdravili, kajti vsi so bili radovedni, koliko nas bo prišlo. Idrijčanke smo se odzvale v precejšnjem številu, čeprav je bila tisti dan okupatorjeva straža po ostrena.

Predolgo bi bilo, če bi hotela popisati ves program, le to naj povem, da nam bo ostel ta dan v neizbrisnem spominu . Poslušali smo naše tovarišice in tovariše iz vodstva, kateri so nam v jedrnatih besedah razložili, zakaj je ta borba. Vse je za svobodo, za enakopravnost za bolj

Do bodočnosti nas in naših otrok. In zato ni nobena žrtev prevelika. Slišali smo besedo naših borcev, ki so prestali vse gorje okupatorjevih internacij in vse gorje partizanskega življenja, a kljub temu niso klonili. Vsi smo zaprisegli, da tudi mi ne bomo. Mi ne klonimo do končne zmage. Ostati moramo zvesti našim borcem, katere moramo s svojim delom podpirati do zadnjega, saj se bo ce za ves slovenski narod, torej tudi za naše Idrijske rudarje, ki so pretrpeli že toliko zatiranja.

Na zborovanju sem obljubila, da hočem storiti še več, da se hočem s še večjo požrtvovalnostjo oprijeti dela, da prikažem našim rudarskim ženam in našim rudarjem, da se bije zdaj borba tudi za njihove pravice in da mora sleher ni rudar sam zagrabiti za puško. Moje geslo bo: "Vse za partizane, vse za naše borce, vse za našo dokončno zmago."

Nežika iz Idrije.

KAKO SMO VOLILI.

Zares praznično sem se počutila na dan volitev, čeprav je bil le delavnik. Tudi pri drugih sem opazila isto. Ne le s tem, da smo se oblekli v praznično obleko, tudi sicer smo se počutili praznično ker smo obhajale veliki dan, ki ga še nismo doživlele nikdar v svojem življenju. Bile smo ponosne, da tudi me žene in dekleta prvič v življenju soodločamo o usodi naše vasi in cele Primorske. Ob devetih zjutraj so že šle žene in stari možje po cesti. Bilo je megleno vreme in pripravljalo se je na dež, ko smo se tudi od naše hiše pripravljali, da gremo volit.

Tudi naši pionirski so spremljali svoje mame na volišče. Z zastavo so šli pred nami. Tudi rože so nabrali in jih potrosili pred hišo, ko so ljudje prihajali. Vhod je bil okrašen z rožami in napisom: Vsi na volitve. V veži so bile slike in napisi, tako da smo se ustavili in vse

ogledovali. V sobi je bilo že vse polno ljudi. Za mizo je sedela volilna komisija, ki je urejevala volitve in delala listke, tako, da smo prišli vsi na vrsto. Me dekleta in žene smo bile ponosne na ta dan, ki ga bomo pomnile vse življenja. Z našim delom smo si pridobile pravice, da smemo soddločati o usodi našega naroda in s pridnim in vztrajnim delom bomo pokazale, da smo te pravice vredne.

Za ta dan se moramo zahvaliti našim hrabrim vojakom, ki so nam ga priborili s svojimi žrtvami, ki so prelili že toliko krvi in dali življenja za našo svobodno in naše pravice.

Živela naša NOV in POJ !

Živel njen Vrhovni poveljnik maršal Tito !

Živela naša narodna oblast SNOS in AVNOJ !

Marija

POHVALA NAŠIM PRIDNIM TOVARIŠEM.

SVPB - P

Prisrčna zahvala !

Vsem ženam in materam idrijskega okrožja se najtopleje zahvaljujemo za vse prejete pošiljke hrane, katero tako rajno potrebujemo za naše bolne in ranjene tovariše, ki so se žrtvovali sami sebi za lepšo bodočnost našega naroda in za njegovo svobodo. Vemo tudi, da ni lahka naloga nabiranje hrane v teh časih ampak vaša požrtvovalnost nas je še bolj podžgala, zato bomo tudi mi posvetili čimveč pozornje našim ranjenim tovarišem, ki bodo z vašo pomočjo kmalu zdravi in veseli - pozdravili zlato svobodo slovenskega naroda. Še enkrat: Srčna hvala od vseh tovarišic in tovarišev !

Uprava bolnice :

Dušan in Martin :

